
II.

IDEOLOGII, DISCURSURI, ASOCIERI EXTREMISTE

În România, identificarea acțiunilor totalitariste sau extremiste cade în competența Serviciului Român de Informații, în conformitate cu Legea privind siguranța națională a României⁹. Astfel, drept amenințare la adresa siguranței naționale se consideră și „inițierea, organizarea, săvârșirea sau sprijinirea în orice mod a acțiunilor totalitariste sau extremiste de sorginte comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, antisemite” etc. Serviciul Român de Informații prezintă Parlamentului României rapoarte anuale. Lista principală a mișcărilor extremiste ar trebui să apară chiar în rapoartele SRI.

Primul raport de acest gen a fost dat publicității în luna octombrie 1994, sintetizând rezultatele activității pentru perioada octombrie 1993-septembrie 1994. SRI a indicat, în materialul său, existența unui „extremism de dreapta”, enumerând: Partidul Dreptei Naționale; fundații precum Bunavestire, Asociația Foștilor Președinți și Fruntași ai Organizațiilor Studentești din Epoca 1919–1948; publicațiile „Gazeta de Vest” – Timișoara, „Puncte cardinale” – Sibiu; editurile Gordian, Marineasa. A identificat și manifestări ale „extremismului de stânga”, enumerând: Liga Comuniștilor Români, Comitetul de Inițiativă pentru Înființarea PCR și ziarul „Scânteia socialismului”.

Raportul dat publicității la 23 noiembrie 1995¹⁰ face referire la fosta mișcare legionară din Alba, Brașov, Constanța, Cluj, Dâmbovița, Dolj, Iași, Galați, Gorj, Prahova, Neamț, Sibiu, Suceava, Timiș, Vâlcea, Vrancea, București. De asemenea, Cuiburile Moța și Marin și Horia Sima¹¹. Pentru extremismul de stânga, făcea referire la încercările de reorganizare ale fostului Partid Comunist, în particular, Partidul Comunist

⁹ Legea nr. 51 privind siguranța națională a României, „Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 163, București, 29 iulie 1991, art. 3, alin. h.

¹⁰ Serviciul Român de Informații, București, 1995.

¹¹ SRI făcea referire la plângerea reprezentanților etnicilor evrei, în legătură cu apariția unor astfel de grupări.

Român-Târgu Jiu. Conform Raportului SRI iunie 1998–iunie 1999¹², în 1999 au continuat demersurile vizând reclădirea unei structuri la scară națională de tipul Gărzii de Fier. În prezent, activități din sfera extremismului de dreapta sunt promovate – de regulă într-o formă disimulată – de către 28 de organizații, asociații ori diverse nuclee clandestine. În acest moment există nu mai puțin de 12 fundații și asociații constituite din adepți ai legionarismului, dintre care unele fac în mod deschis apologia violenței și crimei politice.

Din rapoartele SRI a lipsit însă, în toată perioada 1994–2001, referirea la cele mai virulente formațiuni și mijloace de tip extremist: Partidul România Mare, Partidul Unității Naționale a Românilor, Mișcarea pentru România, fundații cum ar fi Vatra Românească, România Mare, publicații de genul „Europa”, „România Mare”, „Totuși iubirea”, „Vremea”, „Mișcarea”. Prin asta, SRI și-a limitat activitatea în funcție de interese politice. Partizanatul SRI a fost posibil și datorită unor vicii legislative (vezi Anexa I).

Drept urmare, rapoartele SRI nu asigură o viziune sistematică a extremismului din România, deși SRI este abilitat să îndeplinească tocmai acest obiectiv. Din contră, Serviciul Român de Informații a fost el însuși una dintre sursele de incitare cele mai eficace ale unor forme de extremism în România¹³.

Mișcări de extremă dreaptă. Fondul tradițional legionar

Organizațiile pe care SRI le-a considerat drept amenințare (de tip extremist) la adresa ordinii de drept corespund (cel mai des) formelor tipice ale extremismului de dreapta. În România, extremismul de dreapta urmează în esență tradiția legionară. Mișcarea legionară, care își asumă dimensiunea creștin-ortodoxă, a fost o puternică forță politică între cele două războaie mondiale. Ea a promovat teza identității dintre românism și ortodoxism, a susținut cultul *istoriei glorioase* și a văzut în evrei, țigani, homosexuali un pericol pentru fondul național tradițional. Cu maghiarii se situa în competiție simbolică, acuzând întreaga comunitate de revizionism. Legionarii au practicat asasinate, au declanșat o rebeliune pentru obținerea puterii – care a eșuat. Au militat pentru alianța cu Germania hitleristă.

Actuala extremă dreapta reia majoritatea acestor teme. La ele se adaugă cultul eroilor celui de-al doilea război mondial, în fruntea aces-

12 Serviciul Român de Informații, București, 1999.

13 Evaluarea extremismului trebuie făcută *contra* imaginii despre extremism pe care SRI a dorit să o ofere opiniei publice.

tora fiind așezat Mareșalul Ion Antonescu și reclamarea teritoriilor luate prin forță de URSS la sfârșitul celui de-al doilea război mondial (dar *de facto*, încă din 1939, în urma pactului Ribbentrop-Molotov).

Este dificil de evaluat numărul grupărilor și manifestărilor extremismului de dreapta, pentru că nu întotdeauna grupările candidate la acest statut pot fi considerate, *indiscutabil*, extremiste. Anumite organizații se concentrează pe o temă dintre cele enumerate, altele se adresează unor teme complementare. Obiectivul eliminării regulilor democrației, odată preluată puterea – aspect central al extremismului –, nu este nici el asumat de toate grupările care invocă temele extremei drepte.

Cea mai vizibilă organizație, la începutul anilor 2000, care se mobilizează în numele dreptei și își asumă și simpatia legionară, este Noua Dreaptă, prezentă cu afișe pe străzile Bucureștiului și ale altor mari orașe, în special, prin Universități. Ea este semnată de a unor declarații specifice, alături de alte organizații¹⁴. Editează revista „Noua Dreaptă” și are un site propriu pe Internet¹⁵. Iată un cuprins: *Pericolul țigănesc, Ofensiva sectelor, Falimentul partidelor, NU homosexualității, STOP imigrației*. Rezolvarea problemei romilor s-ar face, conform Noii Drepte, „prin integrarea socială a acestora sau părăsirea teritoriului țării, în cazul în care nu se pot adapta”.

Tradiția legionară este promovată activ de exilați, foști legionari care au fugit din România. Mișcarea Legionară din România¹⁶ are o pagină de Internet, Mișcarea Legionară, care publică materiale ale legionarilor din lume¹⁷. „Garda de Fier-Gazeta de Exil” apare ca publicație pe Internet. Liga Apărării Naționale¹⁸, care publică revista „New Right” (New York) este condusă de un legionar activ, Constantin Burlacu, care a încercat să facă o alianță cu PRM¹⁹. Un specialist al mișcării legionare din România nota că există afinități între toate aceste grupuri radicale de dreapta, care în același timp „se combat și încearcă să se prezinte opiniei publice ca

14 Este condusă de Tudor Ionescu. A fost înființată în anul 1999, are circa 300 membri și filiale în mai multe orașe.

15 www.nouadreapta.ro.

16 <http://www.miscarea-legionara.org>.

17 Precum comunicatele lui Mircea Dimitriu, urmașul lui Horia Sima, comandant legionar, secretar general al Mișcării Legionare-Exterior (trăiește la Stuttgart/Germania).

18 Denumire preluată de la Liga Apărării Național Creștine, fondată în 1923 de A.C. Cuza, ce promova un puternic discurs naționalist-șovin, iar prin cooptarea lui Corneliu Zelea Codreanu căpătase și un caracter violent în confruntările cu adversarii politici.

19 William Totok, *Sacrificarea lui Antonescu pe altarul diplomației*, II, în „Observatorul cultural”, nr. 75, 2001, p.17.

singurele reprezentante autentice ale moștenirii naționaliste tradiționale (legionare)”²⁰.

Între revistele tipic legionare apărute în România imediat după 1989 intră „Gazeta de Vest”²¹, „Gazeta Gospodarilor”, „Lumea Satelor”²², „Puncte Cardinale”²³. Revista „Permanențe” reprezintă tendința simistă²⁴. Fundația Sarmizegetusa din Cluj-Napoca (membră a Clubului Naționalist Creștin) a propus sanctificarea lui Corneliu Zelea Codreanu²⁵. Fundația Buna-Vestire are „Buletinul informativ-Buna Vestire”.

O altă organizație, Grupul Noua Dreaptă²⁶, scoate revista „Măiastra”. Deși obscură, publicația „Generația Drepteii” este relevantă, întrucât arată ce ușor se face transferul de la atitudinile de extremă dreaptă la viața politică *normală*. „Generația Drepteii” este editată de persoane apropiate de Uniunea Forțelor de Dreapta, care a făcut parte din coaliția aflată la putere între 1996–2000. Programul UFD susținea de altfel: „Nu este normal ca o minoritate națională să devină o reală problemă socială în România și nimeni să nu aibă curajul să abordeze această realitate de frica imaginii externe. [...] Este anormal ca pedeapsa cu moartea să fie abrogată în România doar fiindcă așa ne-au solicitat organismele internaționale”²⁷.

Exemplele anterioare arată un model tipic: înființarea unor asociații ori fundații al căror scop este editarea unor periodice – unele, doar pe Internet. Periodicul „Sfarmă Piatră” este editat la București de către Fundația Profesor George Manu²⁸; revista „Scutul” are ca editor Fundația Culturală Sarmizegetusa, Cluj; „Curierul informativ al partidului «Pentru Patrie»” este publicat de partidul cu același nume ș.a.m.d.

Asociația Studenților Creștini Ortodocși din România este cea mai puternică organizație a fundamentalismului ortodox, foarte prezentă în

20 *Ibidem*, III, în *loc.cit.*, nr. 76, 2001, p. 16.

21 Intitulată „Magazin de istorie, atitudini și credință”, cu apariție săptămânală (Timișoara) începând cu anul 1990 sub conducerea lui Ovidiu Gules. Din septembrie 1991 (serie nouă) apariție lunară.

22 „Publicație pentru cei ce muncesc, dar și gândesc”, anul I, 1994, nr. 1; redactor-șef: Gabriel Constantinescu.

23 Periodic independent de orientare național-creștină; redactor-șef: Gabriel Constantinescu, anul I, 1990.

24 De la numele lui Horia Sima, conducător al Mișcării Legionare după dispariția fizică a lui Zelea Codreanu, asociat la guvernarea Ion Antonescu până la rebeliunea din ianuarie 1941, când va emigra în Germania nazistă iar după război în Spania. A murit în 1993 la Augsburg.

25 Cea mai importantă personalitate a mișcării legionare, asasinat în anul 1938.

26 Condușă de Bogdan George Rădulescu.

27 Gabriel Andreescu, *Polemici neortodoxe*, București, Fundația Noesis, 2001.

28 www.sfarma-piatra.com.

universități, unde acționează nestingherit, uneori cu asistența conducerii universităților, datorită protecției Bisericii Ortodoxe Române (BOR). Multe organizații se identifică prin manifestările lor antimaghiare – precum Societatea Avram Iancu.

O preocupare a curentului tradițional de dreapta este combaterea tezelor privind lichidarea evreilor în România²⁹. Liga pentru Combaterea Antiromânismului a organizat între 14 și 15 iunie 2002, la București, simpozionul „Holocaust în România” a cărui „Declarație” susținea că „asupra legionarilor și, implicit, a românilor se menține aceeași presiune mediatică, produsă prin insistența cu care este reluată la nesfârșit acuzația de genocid și de holocaust antievreiesc în România”. Unul dintre inițiatorii simpozionului afirma, cu altă ocazie, că asasinatele de la Abatorul din București, din timpul rebeliunii legionare, ar fi o istorie „în întregime inventată de imaginația bolnavă a unor ziariști”³⁰.

Revizionismul și antonescianismul

Prin „revizionism” numim aici contestarea frontierelor stabilite în urma celui de-al doilea război mondial și promovarea, plecând de la această motivație, de politici capabile să afecteze bunele relații internaționale³¹. Revizionismul se împletește cu nostalgia pentru perioada de dinaintea reglementărilor postbelice și pentru valorile tradiționale.

29 În timpul războiului au fost deportați în Transnistria peste o sută de mii de evrei, la care se adaugă circa 275.000 evrei în Basarabia, nordul Bucovinei și ținutul Herței (aparținând, atunci, României). În urma tratamentului la care au fost supuși au pierit mulți dintre ei. Nu trebuie omise, în acest context, victimele masacrelor de la Mihoreni, Galați, Dorohoi, Iași etc. Istoricii dau cifre foarte diferite, de la cifra de peste puțin 100.000 victime (Dinu C. Giurescu, Florin Constantiniu) până la peste 400.000 (Jean Ancel, Radu Ioanid). Asupra acestor aspecte vezi Radu Ioanid, *Evreii sub regimul Antonescu*, București, Edit. Hasefer, 1997.

30 Ion Coja, *Holocaust în România? Scrisoare deschisă către Eminența Sa Alexandru Șafran*, în „România Mare”, XII, 2001, nr. 555 (2 martie). În timpul rebeliunii legionare din 21-23 ianuarie 1941, câteva zeci de evrei au fost asasinați și agățați de cârligele Abatorului din București.

31 Pentru revizioniști, revenirea la frontierele anterioare Păcii de la Paris constituie un obiectiv mai important decât pacea internațională. (Definiția nu consideră drept o manifestare de revizionism contestarea caracterului moral al frontierelor de atunci, ori preconizarea de proiecte politice de schimbare a frontierelor prin înțelegeri amiabile între state). Unii autori dau „revizionismului” un sens mai larg, de reinterpretare a istoriei, dar am considerat preferabilă o circumscriere a termenului la chestiunea frontierelor.

Nostalgia pentru România Mare³² și pentru personalități care s-au opus comunismului, într-o țară care a suferit timp de 50 de ani de un regim totalitar respingător, cum a fost regimul comunist, este aproape logică³³. Dar revizionismul și antonescianismul crează o atmosferă culturală propice dezvoltării atitudinilor extremiste.

Manifestările de tip revizionist se bucură de un suport surprinzător de larg în societatea românească. Până la un moment dat, atitudini revizioniste au avut și autoritățile publice³⁴. Ca exemplu de acțiune revizionistă vom cita „Declarația pentru unitatea tuturor românilor” publicată de o revistă legionară³⁵. Conform declarației, „după validarea de către actuala putere a tratatului capitular cu Ucraina, prin care se recunoaște de jure apartenența la Ucraina a unor teritorii românești, se încearcă prin validarea unui tratat între România și Republica Moldova care, în ignorarea adevărului istoric, consfințește consecințele pactului Ribbentrop-Molotov din 23 August 1939. Acest tratat constituie o nouă și gravă prejudiciere a intereselor naționale ale românilor. În consecință, cerem Președintelui României să nu semneze și Parlamentului să nu ratifice textul între România și Republica Moldova parafat la 28 aprilie 2000”. Există numeroase manifeste de acest gen, dar l-am citat pe acesta întrucât oferă o lungă listă de organizații revizioniste (semnatarii): Forumul Civic-Național Român, Consiliul Național al Reîntregirii, Asociația Studenților Creștini Ortodocși din România, Asociația Studenților din Universitatea București, Asociația Studenților din Universitatea de Științe Agronomice,

32 Între 1918 și 1940, România a cuprins între frontierele ei cel mai larg teritoriu din istoria sa, incluzând Basarabia și Bucovina, intrate la sfârșitul războiului în componența URSS. „România din acea perioadă” se mai numește „România Mare”.

33 În acest sens, ar fi relevantă distincția între susținătorii „inocenți” și „răuvoitori” (Henry C. Carey), reluată de Michael Shafir: „S-ar putea argumenta în favoarea distincției dintre suporterii «inocenți» și cei «răuvoitori» ai revenirii pe poziții radicale în general, termenul de «inocent» fiind suficient de larg pentru a include nu numai lipsa de familiaritate cu faptele istorice, dar de asemenea atitudinile decurgând dintr-o poziție antileftistă militantă” (Michael Shafir, *The Greater Romania Party and the 2000 Elections in Romania: a retrospective analysis*, în „East European Perspectives”, vol. 3, 2001, nr. 15, p.5).

34 Aceasta a creat o preocupare la nivel internațional, așa cum o arată, printre altele, articolul *Toward the Return of Balkan Wars*, publicat în celebra revistă franceză „Politique Étrangère”, unde citim: „această poziție luată de România cade peste, în primul rând, reclamarea față de Ucraina a Sudului Basarabiei și Nordului Bucovinei și contribuie în mod indiscutabil la tensionarea climatului balcanic în contextul general al punerii în discuție a frontierelor” (în „Politique Étrangère”, 57e année, 1992, no. 2, été, p.266). O sinteză a acestor atitudini a fost făcută în Gabriel Andreescu, Valentin Stan, Renate Weber, *Romania's Relations with Republic of Moldova*, în „International Studies”, Bucharest, 1995, no. 1, pp.11-27.

35 Din data de 13 mai 2000 – „Sfarmă Piatră”, decembrie 2001, <http://www.sfarmapiatra.com/noutati/index.htm>.

Liga Studenților, Liga Studenților Basarabeni și Bucovineni, Societatea „Avram Iancu” din România, Asociația Pro Basarabia și Bucovina, Uniunea Românilor Bucovineni, „Glasul Bucovinei” (Cernăuți), Asociația Presei Minorităților Naționale din România, Comisia Română de Istorie a celui de-al II-lea Război Mondial, Asociația Istoricilor (Chișinău), Fundația „Armonia” a Familiilor Etnic Mixte din România, Fundația „Onisifor Ghibu”, Asociația „Victoria 1989 Timișoara”, Fundația Culturală „Profesor George Manu”, Fundația Luptătorilor din Rezistența Anticomunistă, Fundația „Buna-Vestire”, Partidul „Pentru Patrie”.

Antonescianismul

Un alt fenomen semnificativ este **antonescianismul**, cu alte cuvinte, cultul Mareșalului Ion Antonescu³⁶. Conducătorul statului român a fost responsabil pentru moartea a peste 150.000 de evrei³⁷ și câteva mii de romi³⁸, pe care i-a deportat în Transnistria în timpul celui de-al doilea război mondial.

Aproape toate organizațiile de extremă dreaptă recunosc cultul Mareșalului Ion Antonescu. Există și organizații care poartă chiar numele său: Liga Mareșal Antonescu. Dar susținătorii lui Ion Antonescu se regăsesc peste tot în societate. Cea mai sistematică atitudine pro-antonesciană o are „România Mare”, alături însă de alte organizații radicale. Geo Stroe, Președintele Academiei Dacoromâne propunea în 1993, la primul simpozion național dedicat lui Ion Antonescu, „înființarea unei instituții de învățământ militar care să poarte numele Mareșalului Ion Antonescu, sanctificarea Mareșalului de către Biserica Națională; reabilitarea bravului oștean și a colaboratorilor săi; crearea unui Muzeu memorial Ion Antonescu”³⁹.

Cultul Mareșalului Ion Antonescu a făcut să se amestece forțe politice foarte diferite. Comemorarea a 55 de ani de la moartea lui Ion Antonescu (1 iunie 2001)⁴⁰ i-a așezat alături pe generalul Mircea Chelaru⁴¹, pe

36 Vezi Michael Shafir, *Reabilitarea postcomunistă a mareșalului Antonescu: Cui bono?*, în vol. *Exterminarea evreilor români și ucraineni în perioada antonesciană*, ed. Randolph L. Braham, București, Edit. Hasefer, 2002, p.400-465 (versiunea românească – trad. Lucia Vitcowsky – a vol. *The Destruction of Romanian and Ukrainian Jews During the Antonescu Era*, New York, Columbia University Press, 1997).

37 Aceasta este o cifră minimală – vezi nota 29.

38 Cf. Lucian Nastasă, *Studiu introductiv*, în vol. *Minorități etnoculturale. Mărturii documentare. Țigani din România (1919–1944)*, ed. L. Nastasă și A. Varga, Cluj, Centrul pentru Resurse și Diversitate Etnoculturală, 2001, p.21-23.

39 William Totok, *Op.cit.* p.17.

40 Ceremonia a avut loc în curtea bisericii Sfinții Împărați Constantin și Elena, ctitorită de Antonescu și soția sa.

Corneliu Vadim Tudor și pe Iosif Constantin Drăgan⁴², președinte de onoare al Vetrei Românești. Invitația era făcută de preotul paroh Dumitru Radu (parohia Parcului Călărașilor). Mircea Chelaru a condus intervenția armatei la Târgu Mureș, în martie 1990, unde nu a făcut nimic ca să detensioneze (să prevină) conflictul. A participat la înființarea SRI, unde a fost numit șeful Diviziei Contraspionaj, cu atribuții pentru supravegherea activităților iredentiste. Și-a declarat dezacordul cu privire la participarea UDMR la guvernare, a făcut declarații privind pericolul pierderii Dobrogei și a înființat Asociația Națională a Militarilor din România, care milita împotriva actelor antinaționale⁴³.

Organizațiile care adoptă atitudini revizioniste și antonescianiste⁴⁴ **se conjugă deseori cu forțe extremiste implicate în actul de putere.** „Vocile civice” sunt puse în valoare de către forțe ultranaționaliste implicate în actul guvernării, în momente când pozițiile lor pot fi folosite drept pretext. Când ministrul Educației Naționale a inițiat, în anul 1998, propria campanie împotriva cererilor maghiare, acestea au intrat imediat în rezonanță cu declarații ale Forumului Civic Național Român⁴⁵. Când în anul 2001, SRI și Comisia de control a SRI au inițiat o provocare împotriva minorității maghiare⁴⁶ (vezi Anexa I), cu rol în luptele interne din partidul de guvernământ, cu intenția de a desființa protocolul PSD-

41 General de Corp de Armată, apoi șef al Statului Major General în perioada februarie-octombrie 2000. A fost trecut în rezervă, după care a ajuns președintele PUNR.

42 Trezorierul fostei mișcări legionare, om de afaceri stabilit în Italia.

43 Cf. „Cotidianul” din 2 noiembrie 2000.

44 O serie de analize relevante pe acest subiect a elaborat William Totok, dintre care cităm doar câteva: *Rumänien wird zur Hochburg der Antisemiten*, în „Die Tageszeitung” (*Taz*), 27.10.1998; *Schweigeminute für einen rumänischen Patrioten*, în „Die Tageszeitung” (*Taz*), 3.7.1999; *Sehnsucht nach starkem Staat*, în *Taz*, 9.12.2000; *Der heilige Krieg des Antonescu*, în *Taz*, 30.1.2001; *Das Internet als virtuelle Internationale*, în „Die Neue Gesellschaft/Frankfurter Hefte”, 48. Jg., Nr. 4, April 2001, S.216-220; *Die Rückkehr der ofschränzen. Restauration und politischer Extremismus in Rumänien*, în „Kommune”, 12. Jg., Nr. 7/1994; *Faschisten als Hoffnungsträger der Demokratie? Rechtsradikale Tendenzen in Rumänien*, în „Kommune”, 11. Jg., Nr. 6/1993, S.25-27; *Rumänischen Faschismus*, în HJS, 7. Jg., Nr. 1/1995, S.42-55; *Cyberspacelegionäre. Rumänischer Postfaschismus im Internet*, în HJS, 9. Jg., Nr. 1/1997, S.7-23; *Der alltägliche Antisemitismus. Tagebuchaufzeichnungen 1935–1944 des rumänienjüdischen Autors Mihail Sebastian*, în „Halbjahresschrift für südosteuropäische Geschichte, Literatur und Politik”, 9.Jg., Nr. 2/1997, S.38-44; *Der bleierne Vorhang*, în HJS, 11. Jg., Nr. 1/1999, S.5-15; *Postkommunistische Märtyrologie*, în HJS, 12. Jg., Nr. 1/2000, S.40-55.

45 Gabriel Andreescu, *Ruleta. Români și maghiari, 1990–2000*, Iași, Edit. Polirom, 2001, p.222.

46 Un Raport al Comisiei de control a SRI a anunțat „pierderea controlului statului” în cele două județe, provocând o gravă criză în relațiile dintre PSD și UDMR.

UDMR⁴⁷, au fost utilizate mai multe organizații din județele cu majoritate maghiară: Liga Cultural Creștină „Andrei Șaguna”, Despărțământul ASTRA Covasna-Harghita, Fundația Cultural Creștină „Miron Cristea”, Uniunea Culturală Vatra Românească-Covasna, Fundația Cultural-Creștină Justinian Teculescu-Covasna, Fundația Culturală Mihai Viteazul, Asociația Cadrelor Didactice din Județul Harghita, Asociația Pedagogilor Români din Județul Covasna, Liga Tineretului Creștin Ortodox Român-Filiala Sf. Gheorghe, Fundația Națională Neamul Românesc-Filiala Covasna, Fundația Națională pentru Românii de Pretutindeni Filialele Covasna și Harghita.

Astfel de organizații se bucură de sponsorizări din partea statului, de sedii, de acces la resurse de care nu beneficiază organizațiile dedicate valorilor „democratice” – de drepturile omului, ale minorităților, preocupate de problema corupției ș.a. **Chiar și în anul 2002, înalți demnitari români s-au coordonat cu organizații șovine în cadrul unor acțiuni îndreptate împotriva ceangăilor maghiari.** S-a distins, în acest sens, Ecaterina Andronescu, ministrul Educației și Cercetării, care a făcut propagandă pe postul național de televiziune tezelor susținute de Dumitru Mărtinaș, privind originea română a ceangăilor⁴⁸, și a invocat în acest sens activitatea Asociației Romano-Catolicilor „Dumitru Mărtinaș”. Această teorie fusese lansată de către Securitate în anii '80, în cadrul politicii asimilaționiste practicate de regimul din acei ani.

La rândul său, ministrul Informațiilor Publice, Vasile Dâncu, care răspunde de Departamentul Relațiilor Interetnice – noua structură guvernamentală cu competențe în domeniul protecției minorităților naționale – și-a asociat organizații precum „Centrul European de Studii Covasna-Harghita”⁴⁹ și Asociația Romano-Catolicilor „Dumitru Mărtinaș” în pregătirea unui seminar internațional destinat să promoveze tezele îndreptate împotriva ceangăilor maghiari. Acestor organizații, ale căror atitudini agresiv exclusiviste de natură extremistă au fost probate de-a lungul timpurilor, li s-au acordat bani publici care au fost folosiți discreționar. Organizatorii au limitat participarea ori acreditarea ziariștilor, specialiștilor și reprezentanților unor grupuri dedicate drepturilor

47 Efectul ar fi fost căpătarea de către PRM a unei poziții de forță.

48 În Dumitru Mărtinaș, *Originea ceangăilor din Moldova*, text revizuit și îngrijit de Ion Coja și V.M. Ungureanu, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1985; volumul a fost reeditat de I. Coja în 1998, Bacău, Edit. Symbol, iar o versiune engleză a apărut în 1999, sub îngrijirea lui V.M. Ungureanu, I. Coja și Laura Treptow, Iași-Oxford-Portland, The Center for Romanian Studies.

49 Sugestivă este în acest caz ascunderea caracterului organizației printr-o titulatură europeană: „Centrul European de Studii”.

omului și minorităților, cunoscuți și cunoscute pentru cercetările lor asupra ceangăilor maghiari⁵⁰.

Cine este ministrul cu responsabilități în apărarea drepturilor minorităților care își alege astfel de parteneri din societatea civilă? Vasile Dâncu scria cu puțin timp înainte de a deveni membru al cabinetului Adrian Năstase: „Drepturile omului sunt o gogoriță de două parale, și este chiar indecent să mai vorbim despre ele. (...) Un distins deputat face eforturi să avem o lege a curvelor profesioniste, homosexualii vor să le împărtășim experiența, ungurii vor să le facem Ungarii separate oriunde s-ar putea atinge de noi. Imbecili fără jenă ne disprețuiesc de pe ecranele televizoarelor, ne falsifică istoria, ne demolează cultura, ne culpabilizează pentru că suntem majoritari și pentru că nu suntem dotați cu identități nomade, ușor de împachetat și trecut prin vamele de pe aeroporturile lumii”⁵¹.

Presa națională scrisă și „cultura înaltă” în promovarea discursului violent antiminoritar, antimulticulturalist, antimodern și xenofob

Un fenomen care agravează și prelungește pericolul extremist în România este manifestarea, tot mai sistematică, a unui discurs antiminoritar, antimulticulturalist, antimodern în cadrul presei naționale scrise și chiar a „culturii înalte”, cu o capacitate sporită de penetrare între cetățenii instruiți – cititorii de ziare –, între studenți și elitele sociale. Acest discurs nu are caracter incitator, dar confuziile și falsificările, altele ori agresivitatea tonului, stilul apocaliptic, reduționismul și notele acuzatoare hrănesc un spațiu cultural propice ideologiilor extremismului de dreapta.

Ziarul de cel mai mare tiraj, „Adevărul”, își aduce „aportul” la acest fenomen prin contribuțiile de mare vizibilitate ale lui Cristian Tudor Popescu⁵². Articolele redactorului-șef al importantului cotidian apar cel mai des ca editoriale și sunt reluate, apoi, în volume de autor⁵³. Minoritarii și ideologia exportată în numele lor, precum discriminarea pozitivă, reprezintă pentru Cristian Tudor Popescu o amenințare la adresa

50 Seminarul a avut loc la 29 aprilie 2002 și s-a intitulat „Identitatea culturală a romano-catolicilor (ceangăi) din Moldova”.

51 Vasile Dâncu, *Țara telespectatorilor fericiți – Contraideologii*, Cluj, Edit. Dacia, 2000, p.210.

52 În ceea ce privește politica tradițională antimaghiară a „Adevărului”, aceasta pare să facă parte dintr-o ecuație eminamente politică.

53 Vezi C.T. Popescu, *România-abțibild*, Iași, Edit. Polirom, 2000

societății „normale”. Sunt, în același timp, un instrument al imperialismului american: „Această ideologie, bazată pe modificarea malignă a ceea ce se numește «Drepturile Omului», este corectitudinea politică, discriminarea pozitivă – un concept mai al dracului decât egalitarismul comunist: minoritarul, de orice fel, nu trebuie să aibă aceleași drepturi cu majoritarul, ci mai multe și mai tari, că de-aia e minoritar. Puterea controlează astfel majoritatea prin asmuțirea minorităților asupra ei. Nu numai pe plan intern. Ideologia aceasta este exportată masiv de SUA, odată cu carnea cu hormoni, întrucât lecția sovietică arată cât de utilă este cămașa de forță doctrinară în dominația mondială. Cu fiecare sticlă de Coca-Cola, înghiți o doză de discriminare pozitivă”⁵⁴.

Ideologia antimulticulturalistă și xenofobă a lui Cristian Tudor Popescu îmbrățișează, firesc, mitologia „statului național”: „Drept care apare și ideologia aferentă necesarei expansiuni americane. Ea se numește în multe feluri, legate fără a fi suprapuse: political correctness, multiculturalism, globalism, postmodernism... Un stat-națiune injectat cu aceste produse este atacat în punctele sale cheie: autoritatea centrală, limba oficială de stat, istoria, biserica, tradițiile, cultura, întreg setul de valori spirituale care definesc o națiune”⁵⁵.

Atitudinile care formează materialul ideologiilor extremiste își găsesc locul uneori în *suplimentele* ziarelor naționale. „Ziua” publică în ediția de sâmbătă-duminică suplimentul Fundației Anastasia și un altul, „Dosare secrete”. Pagina Fundației Anastasia are deseori accente fundamentaliste, este homofobă și ortodox-militantistă. A fost găzduită o perioadă de cotidianul „România liberă”, înainte de a migra la „Ziua”. Fondatorul, Sorin Dumitrescu, este citat ca un conspiraționist tipic: „Târziu, prea ocupat, ca tot omul de bună credință, cu nefericirile noastre post-revoluționare și dorința de a reconstrui, am ajuns să realizez că cineva, unii, mă rog, nu-i putem arăta cu degetul, umblă cu pași de felină la dispozitivul axiologic, la butoanele gingașe, cu efecte ireversibile, ale valorilor tradiției, ale cutumelor, ale firii noastre creștin-ortodoxe. Se urmărește mutilarea României în spirit”⁵⁶.

Un alt conspiraționist, care redactează „Dosarele secrete” ale cotidianului „Ziua”, este Vladimir Alexe. Despre acesta, William Totok nota: „Vladimir Alexe s-a impus în ultimii ani ca unul dintre cei mai activi autori de scenarii conspiraționiste, devenind un adevărat concurent al prolificului Pavel Coruț (figură notorie pentru trecutul său de ofițer de securitate și pentru atitudinile sale revizionist-nostalgice și naționalist-

⁵⁴ Cristian Tudor Popescu, *Maimuțăreala*, în „Adevărul” din 20 septembrie 1999.

⁵⁵ Idem, *Legea lui Marx și România-abțibild*, în „Adevărul” din 1 decembrie 1999.

⁵⁶ Apud George Voicu, *Zei cei răi. Cultura conspirației în România postcomunistă*, Iași, Edit. Polirom, 2000.

xenofobe)⁵⁷”. Totok atrăgea atenția asupra ultimelor evoluții ale ziaristului, luând ca exemplu articolul acestuia publicat chiar în ziua de naștere a lui Adolf Hitler⁵⁸: „Metoda de lucru a lui Vladimir Alexe constă în deformarea unor informații deghizate într-o bibliografie neasimilată (ceea ce se desprinde până și din scrierea falsă a unor titluri sau a numelor de autori sau persoane). Dacă până acum Vladimir Alexe s-a rezumat la a scrie literatura conspiraționistă în care a amestecat fobii îndreptate împotriva globalismului, valorilor occidentale sau împotriva comunismului, de curând a descoperit și mistificările revizioniste, practice de publiciști și istorici care neagă holocaustul sau minimizează dictaturile fasciste europene. Inspirându-se din acești «teoreticieni» ai dreptei radicale internaționale, Alexe sugerează acum într-un text delirant că «Noaptea de Cristal» a fost o «conspirație» organizată cu scopul de a-l compromite pe Hitler”.

Și „România liberă” publică suplimentul „Aldine”, spațiul unor prezentări edulcorate ale legionarismului. Astfel, la 22 iunie 2002, ziarul făcea propagandă unei manifestări prilejuite de celebrarea a 75 de ani de la înființarea Legiunii Arhanghelului Mihail⁵⁹ în termenii următori: „75 de ani de la un eveniment «șoptit»! Istoria adevărată a României (alta decât cea deformată de istoriografia comunistă) a înregistrat un eveniment despre care și astăzi se mai vorbește în șoaptă. De ziua Sfântului Ioan Botezătorul, la 24 iunie 1927, la Iași lua ființă Legiunea Arhanghelului Mihail. Toți cei care în epoca 1927–1938 și-au asumat păcatele și virtuțile neamului românesc au luptat, pe viață și pe moarte, cu ciuma roșie din Răsărit. Și astăzi, comunismul mai bântuie prin România creștină. Luni, 24 iunie a.c. (...), Asociația ACTIUNEA ROMÂNĂ (persoană juridică) organizează o conferință publică, prilejuită de împlinirea a 75 de ani de la evenimentul care dă încă multă bătaie de cap istoriografilor postcomuniști”.

Cel care a transformat atitudinea antiminoritară, homofobia și antimulticulturalismul într-un larg succes cultural este Horia-R. Patapievici. Tezele lui Patapievici opun „omul tradițional” și „modern” celui al modernității recente, aflat sub amenințarea politicii corecte, a multicult-

57 William Totok, *O nouă dimensiune a revizionismului din România*, în „Observatorul cultural”, nr. 115, 2002.

58 Vladimir Alexe, *Anatomia unei conspirații. „Noaptea de cristal” – 9/10 noiembrie 1938*, în „Ziua”, 20 aprilie 2002.

59 Organizație de extremă dreapta fondată la 24 iunie 1927, sub conducerea „căpitanului” Corneliu Zelea Codreanu, al cărui nucleu organizatoric era „cuibul legionar”; Legiunea se declarase a fi o mișcare naționalistă, de refacere spirituală și morală a țării, de luptă împotriva evreilor, care ar domina „ocult” societatea românească.

turalismului, a politicilor pro-minoritare. El deplânge „evanescența tranzitorie, trepidația nervoasă, conștiința izolării identitare, vocația victimizării, tensiunea dezechilibrului minoritar și trufia revendicărilor singulare – (...) trăsături (...) agresive, dublate de conștiința că minoritarul (...) este în poziția de a avea întotdeauna dreptate împotriva majoritarului”. El denunță politicile pro-egalitariste, anti-elitiste, văzute a produce un viitor apocaliptic: „Viitorul e sumbru. (...) Adevăratul loc de naștere al ororilor care vor veni este o combinație între o Chină colectivistă și America ideologiilor extremiste care sunt cuprinse în agenda, vizibilă ori ascunsă, a corectitudinii politice”⁶⁰.

Și Ovidiu Hurduzeu interpretează politicile atitudinii corecte, multiculturaliste și protecția minorităților drept distrugătoare pentru valori și pentru elite:

„Sub acoperământul generos al principiilor diversității etnice într-o lume interdependentă, multiculturalistul își ascunde setea de putere și dorința de distrugere a tot ceea ce înseamnă UNICITATE VALORICĂ. (...) Multiculturaliștii sunt departe de o înțelegere profundă a noțiunii de cultură și diversitate culturală. Într-o lume multiculturalistă, standardele de valoare sunt total arbitrare. (...) Pentru a-ți duce la îndeplinire scopurile, multiculturalismul luptă să împiedice și să pedepsească orice comportament care ar fi în detrimentul grupului «minoritar». (...) Practic, nici un intelectual occidental nu se poate pronunța astăzi împotriva dogmelor multiculturaliste fără riscul de a fi etichetat drept rasist și elitist, suportând consecințele de rigoare”⁶¹.

Iată, ca un alt exemplu dintre multele, un comentariu în aceleași repere al unui autor foarte prezent în revistele culturale, Ioan Buduca: „Politica multiculturalismului, înainte de a fi o măreață dezvoltare a drepturilor omului este o propagandă pentru complexarea oricărei majorități de opinie ce ar avea chef să conștientizeze că adevăratul tătuc al statelor comuniste a fost America oamenilor de afaceri și lobby-ul politic al acestora...”⁶².

În textele lui Buduca, antimulticulturalismul, antiamericanismul și critica atitudinii politice corecte se asociază aproape sub forma unei triade: „Azi, un curent dominant în mediile așa-zis progresiste ale elitei occidentale de obediență americană decretează ceva și mai îngrozitor: nu mai avem valori universale, avem doar convenții culturale, și încă unele

60 H.-R. Patapievic, *Omul recent*, București, Edit. Humanitas, 2001, p.239-240. Pentru Patapievic, „ideologiile extremiste” sunt multiculturalismul, tezele discriminării pozitive, relativismul cultural etc.

61 Ovidiu Hurduzeu, *Individualismul românesc*, în „România literară”, nr. 51-53, 1999.

62 Ioan Buduca, *Un propagandist de azi*, în „Contemporanul – ideea europeană”, nr. 501, 2000.

nedrepte, impuse cu forța de învingătorii istoriei (rasa albă, bărbatul heterosexual, puterile europene). (...) Câți vor fi înțeleși primejdia care profilează la orizont o nouă utopie a gândirii unice (singura corectă din punct de vedere politic)?”⁶³

Gabriel Liiceanu, directorul editurii Humanitas – una dintre cele mai importante din țară – scria pe spatele unui volum căruia i-a făcut o amplă publicitate, următoarele⁶⁴: „Nu cumva chiar în inima acestui sistem de libertăți există o nebunie la pândă și un terorism subtil care scot la lumină schemele grotești ale unei dictaturi intelectuale nebănuite? În paginile halucinante ale acestei cărți, Edward Behr aduce dovezi că există, la sfârșitul veacului nostru, un chip al Americii neștiut sau trecut îndeobște sub tăcere: obsesia hărțuirii sexuale, devianțe absurde la care duce noul concept de political correctness, psihoterapiile la modă, dictatura minorităților rasiale, culturale și sexuale. (...) Pentru cititorul român care a traversat deja un coșmar al istoriei, prefigurează oare această Americă, cu angoasele și obsesiile ei, întâlnirea cu viitorul lui apropiat?”

Notorietatea pe care au căpătat-o oamenii de presă și de carte din categoria autorilor citați face ca valorile democrației liberale moderne să se afle astăzi în defensivă. Cazul lui Gabriel Liiceanu, care a promovat prin editura sa voga naționaliștilor și a iraționaliștilor interbelici – ideologi ai extremismului de dreapta –, sau al lui Horia-R. Patapievici, autorul unei cărți pe cât de reacționară, pe atât de succes⁶⁵, arată rolul intelectualilor antiminoritari și antimulticulturaliști în pregătirea unei atmosfere propice curentelor extremiste⁶⁶.

Emulii reiau ideile acestor autori în formulări deseori radicalizate. Astfel, pentru Nicolae Bobică, „umanitatea își prezervă condițiile perpetuării în limitele civilizației tocmai datorită majorității naturale a oamenilor cu respect de sine”, pe care o opune minoritarilor, adică „numărul scleraților, estropiaților, autovictimizanților”⁶⁷.

Semnificativă este primirea care se face acestor atitudini de către promotorii autentici ai extremismului de dreapta, care „recunosc” în ideile noilor vedete culturale propriile lor ideologii. Unul dintre ei, Răzvan Codrescu, întâmpina entuziast noua carte a lui Patapievici, descoperind că ea „consolidează ipostaza unui Patapievici post-liberal,

63 Idem, *Postmodernitatea – mai mult decât o crimă: o eroare!*, în „Orizont”, nr. 1, 2002.

64 Edward Behr, *O Americă înfricoșătoare*, traducere de Doina Jela-Despois, București, Edit. Humanitas, 1999.

65 A fost premiată la două Târguri de carte și de Uniunea Scriitorilor în 2002.

66 Michael Shafir, *The Greater Romania Party and the 2000 Elections in Romania: a retrospective analysis*, în „East European Perspectives”, vol. 3, nr. 15, 2001, p.4.

67 Nicolae Bobică, *Guvernatorii cei proști*, în „Orizont” din 21 ianuarie 2002.

căutător al temeiurilor conservatoare, sub specie *aeternitatis*, refractar la rigorismul ideologic al unui establishment care a contribuit să-l propulseze fără să-i presimtă nealiniera, promotor al unui antiamericanism principial, hrănit nu de vreun reacționarism naționalist sau confesionalist, ci de asumarea veritabilă a unei tradiții spirituale și culturale – cea a Europei eleno-romano-creștine”⁶⁸. Pentru Răzvan Codrescu, critica acestor idei intră în sfera patologicului: „discuțiile scontate s-au grăbit să ia foma unor crize de gelozie isterică sau de suspiciune inchizitorială”.

La rândul ei, Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș, în fruntea căreia se află mai mulți foști membri PUNR, l-a invitat pe Horia-R. Patapievici să țină o prelegere studenților despre multiculturalism exact în perioada când orașul era tulburat de tema liceului „Bolyai Farkas”⁶⁹. În timp ce elevii români protestau având banderole tricolore acoperite cu altele negre, Patapievici critica în Aula Magna a Universității atitudinea „minorităților dominante” – cu referire implicită la maghiari.

68 *Revolta „omului recent”*, în „Aldine”, nr. 309; „România liberă” din 23 martie 2002; „Puncte cardinale”, XII, 2002, nr. 3 (135), p.2.

69 În urma înțelegerilor dintre PSD și UDMR, Ministerul Învățământului și Cercetării anunțase, în luna mai 2002, demixtarea liceului „Bolyai Farkas” – înființat cu circa 400 de ani în urmă – și revenirea la statutul de liceu maghiar.

